

*Гавриленко І.**

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ УКРАЇНИ НА МІЖНАРОДНІЙ АРЕНІ В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ «М'ЯКОЇ СИЛИ»

У нещодавній статті (квітень 2011) [1] видатний американський дослідник міжнародних відносин, автор терміну «м'яка сила» («soft power»), Джозеф Най досить критично висловлюється щодо останніх дій американської влади. Зокрема, він вважає помилкою урізання 8,5 млрд. дол. із 36-мільярдного бюджету Держдепартаменту. Дослідник наводить ряд живописних прикладів, вважаючи цю суму мізерною у порівнянні із витратами на «жорстку силу» та із зовнішнім боргом США. Під скорочення передусім підпадають програми зовнішньої допомоги, міжнародних обмінів, комунікацій та інформації, котрі у 500 разів менші за витрати на озброєння. З огляду на цей факт, творець терміну «м'яка сила» пророкує занепад його можливостей у зовнішній політиці США [1].

Із цього факту можна здійснити ряд висновків, актуальних і для України. По-перше, отримується більш чітке розуміння самого поняття. В Україні ґрунтовних теоретичних досліджень поняття «м'яка сила» не проводилось, саме тому усталилось таке визначення: «м'яка сила» (або м'який вплив, влада) – це здатність досягати бажаного шляхом привабливості та переконання інших до засвоєння ваших цілей», у той же час «було б помилковим вважати м'яку силу однозначно більш гуманною за жорстку. Адже кінцевою метою переконання також можуть бути дії, які цілком суперечать інтересам об'єкта впливу». Фактично єдине в Україні практичне дослідження у цій сфері – «М'яка сила України в регіоні: Інструмент ефективної зовнішньої політики», здійснене «Інститутом світової політики», котрий фінансується американським механізмом використання «м'якої сили» – Агентством США з міжнародного розвитку (USAID) [2], фактично звело питання до іміджу України у 6 країнах регіону. Джозеф Най не заперечував щодо врахування іміджу держави закордоном, який формується часто незалежно від старань держави та її установ, та все ж, як ми бачимо з останніх його публікацій, надає пріоритетне значення умисним і цілеспрямованим діям держави на міжнародній арені. Таке розуміння зближує поняття «м'яка сила» із таким методом її накопичення як «публічна дипломатія», однак якщо остання передбачає лише відкриті, офіційні дії, то «м'яка сила» не виключає наприклад і секретних інформаційних операцій, тому є ширшим.

По-друге, проявляється інша розбіжність між розумінням Джозефа Ная та реальною практикою як України, так і Сполучених Штатів. Дослідник вважає, що обидва види сили є важливими, однак «привабити набагато дешевше, ніж примусити». Якщо вирахувати відсоткове співвідношення коштів, що виділяються із бюджетів обох країн, то вони є несприятливими щодо методів «м'якої сили». Як уже згадувалось, бюджет Держдепу складає у нинішньому році 36 млрд. дол., це при загальних витратах 3,82 трлн. дол., що складає дещо менше 1%, однак цікавим є те, що витрати на «м'яку силу», які передбачено

* студент 5 курсу спеціальності «міжнародні відносини» Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: доц. Ковтун О.Ю.

скоротити у 2012 р., складали більш ніж 1/5 всіх витрат зовнішньополітичного відомства. Звісно, Україна не володіє таким бюджетом, як США, тому в абсолютних цифрах не може конкурувати із останніми, однак відсотки все ж є більш ніж промовистими. При загальних видатках держбюджету України на 2011 р. у 337,6 млрд. грн., витрати МЗС України становлять близько 1 млрд. грн., що менше 0,3%. Із 1 млрд. грн. на сфери, що пов'язані із «м'якою силою» надійде 8 млн. грн. на «фінансова підтримку забезпечення міжнародного позитивного України» та 3,6 млн. грн. на «формування інформаційно-комунікаційної системи консульської служби» (загалом близько 1%), а на «заходи щодо підтримки зв'язків з українцями, які проживають за межами України», взагалі не передбачено виділення коштів [3]. Дивує ситуація, коли в Україні, державі, що з'явилася на політичній карті світу лише 20 років, на інформування світової громадськості виділяється у 20 разів менше (у відсотковому співвідношенні) коштів ніж у загальновідомій великій державі. Особливо актуальним має бути це питання напередодні «Євро-2012», та у разі бажання України приймати Олімпіаду у 2022.

Слушними виглядають висновки та рекомендації проекту згаданого «М'яка сила України в регіоні». Основний висновок є таким: якщо офіційний Київ гордовито повідомляє співвітчизників, що Україна, є «визнаним лідером Східної Європи» або «грає ключову роль у Чорноморському регіоні» – це аж ніяк не означає, що сусіди України у цих регіонах дотримуються аналогічної думки або ж погоджуються з цими твердженнями [4]. А рекомендації є такими: посольствам України в країнах-сусідах необхідно проводити активнішу роботу з місцевими медіа, організовуючи брифінги з актуальних питань двосторонніх відносин; організувати низку інформаційних турів до України делегацій опініон-мейкерів країн регіону; промотувати сучасну українську культуру, зокрема літературу, через посольства України, наприклад, проводити презентації літературних новинок на посольських прийомах; провести переговори з місцевими урядами щодо ретрансляції популярних українських телеканалів та музичних каналів; розглянути створення культурно-інформаційних центрів України на зразок Британської Ради, Гете Інституту тощо. Однак, імовірно, що реалізація цих заходів унеможливиться браком коштів. Позитивним фактом є те, що у 2011 р., вперше за роки незалежності, МЗС України представило «Стратегію позиціонування України за кордоном» [5].

Література

1. J.S.Nye JR. The War on Soft Power – Режим доступу: http://www.foreignpolicy.com/articles/2011/04/12/the_war_on_soft_power
2. «М'яка сила» України в регіоні: Інструмент ефективної зовнішньої політики – Режим доступу: http://iwp.org.ua/img/myaka_syla_ukr.pdf
3. Закон України «Про Державний бюджет України на 2011 рік» – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=1&nreg=2857-17>
4. «М'яка сила» Україна: якими нас бачать сусіди – Режим доступу: <http://ukrslowo.org.ua/nagolos/susidy/m-yaka-syla-ukrayiny-yakumu-nas-bachat-susidy.html>
5. Презентовано Стратегію позиціонування України за кордоном – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=244157980